הניחו בקופסא דברי הכל טמא לא נחלקו אלא שתלאו במגוד(א) או שהניחו לאחורי הדלת ר' אליעזר סבר א מדלא זרקו באשפה דעתיה עילויה ומאי (א) קרי ליה שלא מן המוכן דלגבי קופסא לאו מוכן הוא ור' יהושע סבר מדלא הניחו בקופסא בטולי בטליה ומאי קרי ליה מוכן דלגבי אשפה מוכן הוא ור' עקיבא בתלאו במגוד סבר כרבי אליעזר בהניחו אחורי הדלת סבר לה כרבי יהושע ב והדר ביה ר"ע לגביה דר' יהושע ממאי אמר רבא מדקתני פתילת הבגד מאי איריא דתני פתילת הבגד ליתני פתילה של בגד מאי פתילת הבגד דעדיין בגד הוא:

מתני' ב לא ג יקוב אדם שפופרת של ביצה וימלאנה שמן ויתננה על פי הנר בשביל שתהא מנטפת ואפילו היא של חרס ורבי יהודה מתיר אבל אם חברה היוצר מתחלה מותר מפני שהוא כלי אחד ג לא ימלא אדם קערה של שמן ויתננה בצד הנר ויתן ראש הפתילה בתוכה בשביל שתהא שואבת ורבי יהודה מתיר: **גמ'** וצריכא דאי אשמעינן שפופרת של ביצה בהא קאמרי רבנן דכיון דלא מאיסא אתי לאסתפוקי מינה אבל של חרס דמאיסא אימא מודו ליה לרבי יהודה ואי אשמעינן של חרס בהא קאמר רבי יהודה אבל בההיא אימא מודי להו לרבנן ואי אשמעינן הנך תרתי בהני קאמר רבי יהודה משום דלא מיפסק[א] אבל קערה דמיפסקא אימא מודי להו לרבנן ואי אשמעינן בההיא בההיא קאמרי רבנן אבל בהני תרתי אימא מודו לרבי יהודה צריכא: ואם חברה היוצר מתחלה מותר וכו': תנא אם ד חברה בסיד ובחרסית מותר והאנן יוצר תנן מאי יוצר כעין יוצר: ד תניא א"ר יהודה פעם אחת שבתינו[ב] בעליית בית נתזה בלוד והביאו לנו שפופרת של ביצה ומלאנוה שמן ונקבנוה והנחנוה על פי הנר והיה שם ר"ט וזקנים ולא אמרו לנו דבר אמרו לו ה משם ראיה שאני בית נתזה דזריזין הן[ג] אבין ציפוראה גרר ספסלא בעיליתא דשישא לעילא מרבי יצחק בן אלעזר א"ל אי שתוקי לך כדשתיקו ליה חבריא לר' יהודה נפיק מיניה חורבא ° גזירה עיליתא דשישא אטו עליתא דעלמא ריש כנישתא דבצרה גרר ספסלא לעילא מר' ירמיה רבה א"ל כמאן ו כר"ש אימר דאמר ר"ש בגדולים דלא אפשר בקטנים מי אמר ופליגא דעולא דאמר עולא מחלוקת בקטנים אבל בגדולים ד"ה מותר מתיב רב יוסף ז ר"ש אומר גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ קתני גדולים וקתני קטנים קשיא לתרווייהו עולא מתרץ לטעמיה ור' ירמיה רבה מתרץ לטעמיה עולא מתרץ לטעמיה מטה דומיא דכסא ור' ירמיה רבה מתרץ לטעמי' כסא דומיא דמטה מתיב רבה ח מוכרי ה כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והצנועין מפשילין במקל לאחוריהן והא הכא דאפשר למיעבד כצנועין דכי קטנים דמי וכי ו לא מתכוין שרי ר"ש לכתחלה תיובתא דר"י רבה ט תיובתא: **מתני'** ז המכבה את הנר מפני שהוא מתירא מפני נכרים ומפני ליסטי' מפני רוח רעה מפני החולה[ד] שיישן פטור כחס על הנר כחס על השמן כחס על הפתילה חייב ח רבי יוסי א פוטר בכולן חוץ מן הפתילה מפני שהוא עושה[ה] פחם:

גמ'

הניחו בקופסא. גלי דעתיה דחשיב ליה: **במגוד.** קבילי"א דגרע מקופסא ועדיף מאחורי הדלת ואחורי הדלת עדיף מזרקו לאשפה ומוכן דר' אליעזר היינו קופסא ושלא מן המוכן מגוד ואחורי הדלת: **ומאי** (ב) **קרי ליה שלא מן המוכן.** הואיל ולרבי אליעזר חשיב לקבולי טומאה דלגבי קופסא לאו מוכן הוא: **ורבי יהושע סבר כו'.** ומוכן דרבי יהושע מגוד ואחורי הדלת ושלא מן המוכן זרקו לאשפה: **ומאי** (ג) **קרי ליה.** למגוד מוכן הואיל ולר' יהושע בטל דלגבי אשפה דאיירי בה רבי יהושע מוכן הוא ורבי עקיבא תלאו במגוד קרי מוכן ואחורי הדלת שלא מן המוכן: **והדר ביה ר' עקיבא לגבי רבי יהושע.** ומטהר אף במוכן: **מדקתני.** במתניתין פתילת הבגד דמשמע שעדיין בגד הוא קצת וחשוב בעיניו ואפ"ה קאמר רבי עקיבא במתני' טהורה היא אלמא הדר ביה: **של בגד.** משמע שקפלה מבגד[ו]. **הבגד** משמע שקפל הבגד עצמו שלם ולענין הדלקה כדאוקימנא לעיל טעמא דרבי אליעזר דבעי פתילה מהורכת שתדלק יפה: **מתני' שתהא מנטפת.** ויתקיים הנר שתהא השמן מטפטף כל שעה לתוך הנר וטעמא משום גזרה שמא יסתפק הימנו וכיון שהקלהו לנר חייב משום מכבה(י) ואפי' אותה שפופרת של חרס דמאיסא ליה גזרינן: **אבל אם חיברה.** ליכא למיחש למשום איסור שבת בדיל מיניה(כ): **ויתן ראש הפתילה.** השני שהוא יוצא דרך הנקב האחר שבנר לשאוב ושמן נמשך[ז] דרך הפתילה לראש הדולק: **ורבי יהודה מתיר.** דלא גזר: **גמ' דלא מיפסק.** מידי שהוא מונח בתוך חלל הנר למעלה מכיסוי[ח]: **דמפסקא.** שהרי אצל הנר מונחת ויש כאן הפסק וליכא למימר גופיה הוא אימא מודה דנגזור: **תנא אם חיברה.** בעה"ב עצמו מבעוד יום בסיד או בחרסית מותר: **כעין יוצר.** שחברה יפה: **דשישא.** רצפה של שיש דלא עביד בה חריץ: **לעילא מרבי יצחק.** לפניו: **כדשתיקו ליה חבריא.** רבי טרפון וזקנים שמפני שלא אמרו לו דבר דימה והעיד למותר: **נפק מיניה חורבה.** וינהגו היתר בדבר ור' יצחק סבירא ליה כרבי יהודה לדבר שאין מתכוין אסור ואע"ג דבשיש לא עביד חריץ גזר אטו עיליתא דעלמא: **ריש כנישתא.** מפטיר כנסיות המכניס ומוציא ומיישב תלמידים ותינוקות: **דבצרה.** שם מקום[ט] כי זבח לה' בבצרה (ישעיה לד): **כר' שמעון.** דאמר גורר אדם: **דלא אפשר.** אלא בגרירה שאין יכול ליטלן בידו: **מחלוקת בקטנים.** ואע"ג דאפשר בטלטול שרי רבי שמעון הואיל ואין מתכוין לחריץ ורבי יהודה סבר כיון דאפשר אסור: **קתני גדולים.** מטה: **וקתני קטנים.** כסא ורבי יהודה פליג עליה דתנן במסכת ביצה רבי יהודה אומר כל הכלים אין נגררים דאי לאו משום פלוגתייהו למה לי למיתני גדולים השתא קטנים שרי רבי שמעון גדולים מיבעיא אלא תנא קטנים משום ר' שמעון ותנא גדולים משום רבי יהודה: **דומיא דכסא.** קטנים וקא הוא דאסר רבי יהודה אבל בגדולים שרי: **כסא דומיא דמטה.** גדולים וקא הוא דשרי רבי שמעון אבל בקטנים אסר: **מוכרין כדרכן.** כסות של כלאים לובשו בשוק כדי להראותו למוכרו דלא אסרה תורה אלא לבישה שהיא להתחמם כדרך כל הלובשים והעלאה דומיא דלבישה נמי דמיתהני בה(ל): **ובלבד שלא יתכוין כו'.** ור' שמעון הוא דאזיל בתר כוונה: **והצנועים.** כשרים שמרחיקין עצמן מכל לזות שפתים: **והא הכא דאפשר.** לכל אדם למעבד שלא על ידי איסור ואפילו הכי שרי: **מתני' מפני נכרים.** כגון פרסיים(מ) שהיה להם יום איד שאין מניחין אור אלא בבית עבודת אלילים שלהם(נ): **ומפני הלסטין.** שלא יראו שיש שם אדם ויבאו עליו: **ומפני רוח רעה.**[י] הבאה עליו וכשאינו רואה נוח לו: **פטור.** ובגמרא מפרש לכולה: **כחס על הנר.** שרואהו שמתקלקל וחס עליו וכבה את הפתילה: **הנר.** קרוזי"ל: **חייב.** ובגמרא מפרש לה: **פוטר בכולן.** מפרש בגמרא (דף לא:): **שהוא עושה פחם.** בכיבוי זה והוי מלאכה הצריכה לגופה כדאמר בגמרא:

גמ'

גזירה עיליתא דשישא אטו עיליתא דעלמא. והא דקאמר בסוף המצניע (לקמן דף צה. ושם) אמימר שרא זילחא במחוזא ומפרש דטעמא מאי אמור רבנן דילמא אתי לאשויי גומות הכא ליכא גומות ומפרש בקונטרס דכולה מחוזא רצפה היתה התם אין לגזור מחוזא אטו שאר עיירות אבל בעיר אחת גזרינן עלייה זו ° אטו עלייה אחרת: **ה"ג** מחלוקת בקטנים אבל בגדולים ד"ה מותר. ול"ג ד"ה אסור דבפרק כל שעה (פסחים דף כה: ושם) משמע דטפי שרי היכא דלא אפשר מהיכא דאפשר:

ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה וכו'. ובענין דלא הוי פסיק רישיה כגון שהוא לבוש מלבושים אחרים להגין עליו מפני החמה ומפני הצינה:

שהמרו

עין משפט
נר מצוה

ק א מיי' פכ"ג מהל' כלים הלכה כג:

קא ב מיי' פ"ה מהל' שבת הל' יב טוש"ע א"ח סי' רסה סעיף א:

קב ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:

קג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:

קד ה מיי' פ"י מהל' כלאים הל' טז סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סי' שא סעיף ו:

קה ו מיי' פ"א מהל' שבת הלכה ה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שלז סעיף א:

קו ז ח מיי' פ"א שם הלכה ז ופי"ב הלכה ב סמג שם טוש"ע א"ח סימן רעח:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואמאי קרי ליה שלא וכו' ואמאי קרי ליה מוכן: (ב) רש"י ד"ה ואמאי קרי ליה שלא: (ג) ד"ה ואמאי קרי ליה למגוד:

הגהות וציונים

א] בכת"י נוסף ולא מידי: ב] שבתנו (כת"י): ג] בפירוש ר"ח ובכת"י דזהיר הוה: ד] במשניות הגירסא בשביל החולה (ועיי"ש בתוס' רעק"א): ה] עוֹשָׂהּ פחם במפיק ה"א כ"ה בספר התמיד לר' ראובן בן חיים (רבו של המאירי) וכ"ה במלאכת שלמה: ו] בכת"י שניטלה מן הבגד: ז] בר"ן וברע"ב הגירסא לשאוב השמן ונמשך דרך (דבש תמר): ח] בכת"י מכסויו, ועיין רש"י לעיל כג ע"ב ד"ה שתי פיות: ט] יש להוסיף כדכתיב (באה"מ): י] ס"א מרה שחורה (גליון): כ] דחייב דאב בפני עצמו הוא, כ"ה בכת"י:

רב נסים גאון

מותיב רבא מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. זו המשנה שנויה בפרק ט' דמסכת כלאים בסוף המסכת לפי שאמרו קודם לכן אין עראי לכלאים כו' הוצרכו להתיר לאלו דברים שהם רגילים בהם ובלבד שלא יתכוונו בהם להרחיק הזק החמה בעת החום והזק הגשמים בעתם וכמוהו התירו לתופרים כמו ששנינו תופרי כסות תופרין כדרכן כו':

רבינו חננאל

[רע"א מן המוכן טמא שלא מן המוכן טהור] ואוקימנא בשזרקו לאשפה דברי הכל טהור הניחו בקופסא דברי הכל טמא כי פליגי בשתחבו בבגדו או בשהניחו אחורי הדלת. רבי אליעזר סבר מדלא זרקו לאשפה דעתיה עילויה לפיכך הוא טמא ואמאי קרי ליה אינו מוכן דלגבי קופסא לאו מוכן הוא ורבי יהושע סבר כיון שלא הניחו בקופסא בטליה הלכך טהור הוא ואמאי קרי ליה מוכן דאחורי הדלת או תחוב בבגדו לגבי אשפה מוכן הוא ור' עקיבא (סבר מספקא ליה) בתחבו בבגדו סבר לה כר' אליעזר שהוא טמא בהניחו אחורי הדלת סבר לה כר' יהושע. **והדר ביה ר' עקיבא לגבי ר' יהושע** ואמר אפי' התחובה בבגדו טהור ממאי מדקתני במתני' פתילת הבגד ולא קתני פתילה של בגד ש"מ דעדיין בגד הוא ותני ר' עקיבא אומר טהורה ומדליקין בה. **ומאן** דחזא רב המנונא דאייתי ראיה מג' על ג' מוקים לה לפתילה דקתני במתני' פתילה שיש בה פחות מג' [טפחים] והא דחויה היא דהכי קתני ר' עקיבא אומר טהורה ומשנה שלימה שנינו מפני שאמרו ג' על ג' שנתמעטה טהורה אבל שלשה על שלשה שנתמעטה אע"פ שטהר מן המדרס טמא בכל הטומאות אלא פחות משלש הוא (וכן) [וכיון] דאוקימנא רב אדא בג' אוקימנא רב המנונא בפחות משלש והאי (דקתני) [דקאמר] שלשה דהכנת מטליות בהדיא [בפחות] משלשה קתני לה והוא הדין לפחות מג' א) והלכה כר"ע דקאי ר' יהושע כוותיה דהא הדר ביה ר' עקיבא לגבי דר' יהושע וכן מפורש בכירה: **מתני' לא יקוב אדם שפופרת של ביצה כו'.** ופשוטה היא. זו השפופרת של חרס. תנא אם חיברה זו השפופרת של חרס בסיד ובגפסים כעין היוצר מותר. **ומלאנוה** שמן ונקבנוה והנחנוה ע"פ הנר והיה שם ר' טרפון והזקנים ולא אמרו לנו דבר אמרו לו משם ראיה מפני כי [בית] נתזה (זהיר) [זריז] הוה: **תנא** (תוספתא פ"ב) נותנין טיט או חרסית תחת [הנר] או גרגיר מלח או גריס של פול ע"ש מבעוד יום ע"פ הנר להיות שוהה. **אבין ציפוראה** גרר ספסלא בעיליתא דשישא לעילא מר' יצחק בן אלעזר אמר ליה [אי] שתוקי לך כי האי דשתקו ליה חבריא לר' יהודה בשפופרת של ביצה ונפיק מינה חורבה דהוראה להיתר לאו שפיר עבדת בגרירת ספסילא גזירה עיליתא דשישא דלית בה חריץ אטו עיליתא דעלמא. **ריש כנישתא** דבצרה גרר ספסילא לעילא מר' ירמיה רבה א"ל כמאן כר' שמעון אימור דשרי ר' שמעון בגדולים דלא אפשר להגביהן בקטנים דאפשר להגביהן מי אמר. **עולא אמר** מחלוקת בקטנים אבל בגדולים דברי הכל מותר. **ומותבינן** לתרווייהו מהאי ר' שמעון אומר גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ הנה קתני מטה דהיא גדולה וקתני כסא וספסל שהן קטנים מכלל דפליגי בקטנים ובגדולים קשיא לתרווייהו. **ופרק' ר' ירמיה רבה** כסא וספסל גדולים הן דומיא דמטה. **עולא** מפרק לטעמיה מטה קטנה שיכול להגביהה דומיא דכסא וספסל. **מתיב רבא** מוכרי כסות של כלאים מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. והצנועין מפשילין במקל לאחוריהן כדי שלא יהא כלאים עולה על גופן כלל. והא הכא דאפשר למעבד כצנועים. כי היכי דאפשר להגביה כלים. **וכי** לא מכוין קא שרי רבי שמעון בהעלאה עליהן. תיובתא דרבי ירמיה רבה תיובתא: **מתני' המכבה את הנר מפני שהוא מתירא כו'.** אוקימנא למתני' כרבי יהודה ובחולה שיש בו סכנה שאם יראה אור הנר ימות והוא הדין לכל הזכורין במשנתנו ובדין הוא דליתני מותר ואיידי דתני סיפא בפחם חייב תני רישא פטור דמשמע פטור אבל אסור ואינו אלא פטור ומותר. **והא דתני רבי אושעיא** אם בשביל שיישן חולה לא יכבה ואם כבה פטור אבל אסור ההוא בחולה שאין בו סכנה ואליבא דרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין פטור ב):

חשק שלמה על רבינו חננאל א) עי' בר"ף שסתרו: ב) עי' בכריתות כ' ב' ובתוספות שם:

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) עיין תוס' פסחים כו: ד"ה מגוד, ב) [לקמן מ.], ג) פסחים יא., ד) תוספתא פ"ב ע"ש, ה) [לקמן פב. ברכות יח. עירובין יג: מה. פז. ר"ה כד: סוכה ג: יד: כח. לא: לו: לז. מגילה כז: יבמות כה: קד: ב"מ סג. ב"ב קנו: ע"ז כד. מא: מג. מד. סנהדרין יב. מנחות כח: בכורות מה: חולין נז: ערכין לא. נדה נ: סא.], ו) [לקמן מא: וש"נ], ז) לעיל כב. לקמן מו: ביצה כג: [תוספ' ביצה פ"ב] פסחים קא. מנחות מא:, ח) כלאים פ"ט מ"ה לקמן מו: פסחים כו:, ט) [עיין תוספות פסחים כה: סד"ה לא אפשר], י) ביצה כב., כ) פסחים יא., ל) יבמות ד:, מ) עיין רש"י לעיל כא: ד"ה הסכנה, נ) עיין גיטין יז., ס) לקמן עג., ע) כריתות סע"א רע"ב.

תוספות ישנים

א) אע"ג דר' יוסי אית ליה הבערה ללאו יצאת בכיבוי מודה דחייב[כ] אף בפני עצמו כדתנן בפרק כלל גדול(ס). ושוב אמר מהר"מ דמהר"ח אמר דבפ' ספק אכל(ע) בהדיא פוטר רבי יוסי בהבערה ומחייב בכיבוי:

גליון הש"ס

גמ' גזירה עיליתא דשישא. עיין לקמן דף קנא ע"ב: **תוס' ד"ה גזירה וכו' אטו עלייה אחרת.** ועיין לקמן דף קנא ע"ב ברש"י ד"ה קרקע:

ליקוטי רש"י

נר. כל נר שבגמרא היינו הכלי קרוזי"ל. **בשביל שתהא מנטפת.** טיפין דקות כשהפתילה מבערת. **ואפילו היא של חרס.** אותה שפופרת דמאיסא אפילו הכי אסור דילמא אתי למיכל מינה ותניא (ביצה כב.) הנותן שמן לנר חייב משום מבעיר והמסתפק ממנו חייב משום מכבה [פסחים יא.]. **חרסית.** לבינה כתושה [לקמן עח:]. כתותי רעפים טיגל"ש בלע"ז [ב"ק סט. עיי"ש בתוס']. שחיקת חרסים [חולין פח. עיי"ש בתוס']. **בית נתזה.** שם האיש [קידושין מ:]. **משם ראיה.** בתמיה [סוכה כח.]. **כר"ש.** דאמר דבר שאין מתכוין מותר ואף על גב דקעביד חריץ והוי תולדה דחורש או בונה [לעיל כב.]. **מוכרין כדרכן.** מעוטפין בכסות כלאים דאין מתכוין להנאת לבישה [פסחים כו:]. **ובלבד שלא יתכוין.** להנאת חימום והא ר' שמעון היא דאזיל בתר כוונה [לקמן מו:]. **הצנועין.** פרושים שמתרחקין מן הכיעור ומן הדומה לו [פסחים שם].